

mista nézetet, mely szerint az olasz iskola teljesítménye fokozatosan romlik, ezen túlmenően pedig megdőbbszent szakadék van Észak és Dél között, különösen a nem humán tárgyak tekintetében. Az adatok az olasz iskolarendszer néhány problémáját élesebb megvilágításba helyezik. Kiderült, hogy a háború utáni növekvő befektetések az oktatás színvonalának emelkedésében nem térültek meg. Bár az olasz iskola változatlanul szelektív, mégis rendkívül elmaradt a fejlett kapitalista országok iskoláinak szintjéhez viszonyítva.

Követendő példaként említették a hozzászólók a szocialista típusú iskolarendszert, amely mind szervezetében, mind tartalmában alapvetően megváltoztatta a régi „örökséget”.

Elméleti megközelítés

Az 1974-es évfolyam szinte minden elemzését áthatotta az a gondolat, mely szerint az iskolát érintő egyes követelmények, még ha tartalmukban a megújítás eszközei is, mindaddig nem járnak eredménnyel, míg nem alakul ki az iskola egészét átfogó *egységes pedagógiai koncepció*.

A túlhaladott, alapjaiban és egészében megváltoztandó iskolarendszer gyökereit Mario Alighiero MANACORDA tárja fel Calzolaio per natura c. cikkében. (Természeténél fogva suszter, 2. szám). A neves szerző PLATÓN államelméletét elemzi, aki a társadalmat örökké mozdulatlanak vélte. Mivel a munkamegosztás évezredekken keresztül valóban nem

változott és nem változott a megosztott társadalom hierarchikus rendje (termelőmunka, szellemi munka), nem változhatott az emberformálásra szánt intézmény hierarchikus felépítése sem.

PLATÓN szerint a termelőmunka nem tekinthető emberformáló erőnek, ugyanis az embernek természeténél fogva sajátja a termelőképeség: „Az ember suszternek, asztalosnak, szakácsnak születik és nincs más tennivalója, mint azonosulni a meglévő mesterségek egyikével. Tehát mondhatjuk, hogy természeténél fogva suszter”. Nem találkozunk viszont PLATÓNnál a „természeténél fogva filozófus” kifejezéssel, mert a természetes adottságon túl, ebben az esetben, a nevelésre is szükség van. „A szakmai tudás még nem teszi az embert bölcs és jó emberré”, ami más szóval azt jelenti, hogy a termelőkből nem lehet vezető, nem lehet politikus.

A munkamegosztásnak és az ezzel járó megosztott nevelésnek történelmi útját vizsgálva, MANACORDA rávilágít arra, hogy a platóni nevelés tudományos cáfolatát csak MARXnál találjuk meg, aki „rettenetes örületnek” nevezte azt a régi figyelmeztetést, hogy „suszter maradjon a kaptafánál”. A marxai logikát követve bizonyítja a szerző, hogy a PLATÓN által örökkévalónak vélt munkamegosztásból következő egyoldalúságot az „agy és a kéz” természetes összekapcsolásával együttjáró mindenoldalúságnak kell felváltania, csak így lehet megteremteni a modern, haladó iskolarendszert.

BÓLYAI IMRÉNÉ

A „NARODNA PROSZVETA” FŐBB TÉMAI AZ UTÓBBI ÉVEKBEN

A legjelentősebb bolgár neveléstudományi folyóirat a „Narodna-Proszveta”, amely havonta jelenik meg. Főszerkesztője T. ANGELOV.

A folyóirat 1972. évi számai híven tükrözik azokat az eseményeket, amelyek igen nagy jelentőségűek voltak a bolgár oktatásügy fejlesztése szempontjából 1972-ben. 1972. január 22-én a Bolgár Népköztársaság Minisztertanácsa jóváhagyja az egységes politéchnikai középiskola modelljének alapelveit, e középiskola (ESZPU) kiépítésének programját. Ugyanebben a határozatban fogadják el az egységes politéchnikai középiskolára épülő új típusú technikum modelljének alapelveit és megvalósítási programját, valamint a dolgozók szakmai felkészítésének, átképzésének és továbbképzésének modelljét és programját (4. sz.).

1972-ben került sor a Bolgár Pedagógusok Szövetségének XXII. kongresszusára, amelynek határozatai — a BKP X. kongresszusának határozataival összhangban — meg-

szabták a bolgár iskolaügy fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, az oktatási rendszer reformjának megvalósításához szükséges további lépéseket. A folyóirat 9. száma teljes egészében ismerteti a kongresszus határozatának szövegét.

A bolgár oktatási reform egyik legfontosabb elképzelése az *egységes politéchnikai középiskola létrehozása*. A 4. számban megismerkedhetünk ezen iskolatípus általános alapelveivel, céljával, jellegével és struktúrájával, a tervezett tananyag struktúrájával, valamint az elképzelt oktatási-nevelési folyamat jellegzetességeivel. Ugyancsak e számban találhatjuk meg az egységes politéchnikai középiskolára épülő tervezett technikumok modelljét (általános alapelvek, szervezeti struktúra, az oktatás tartalma, az oktatási-nevelési folyamat megszervezése, a technikumok megszervezésének és irányításának alapelvei, a technikumok kialakításához szükséges alapvető előfeltételek és megvalósítási szakaszok

stb.). Az oktatási reform szükségessé tette a szakoktatási rendszer, az átképzési és továbbképzési rendszer modelljének kidolgozását is (4. szám). A modell pontosan rögzíti a rendszerek alapelveit, kapcsolatukat az egységes középfokú oktatással, céljaikat és feladataikat, szervezeti formáikat, irányítási formáikat és finanszírozási módjukat.

1972-ben ünnepelte a bolgár nép Georgi DIMITROV születésének 90. évfordulóját. A 6. szám szinte egészében ezen évfordulóval foglalkozik. Közismert tény, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított DIMITROV az ifjúsággal való foglalkozásnak, a nevelésnek. Az egyes cikkek áttekintést adnak arról, hogy mit vallott a nagy államférfi a művészet nevelő funkciójáról, a kommunista világnézet kialakításáról, az ifjú nemzedék forradalmi, internacionalista és hazafias neveléséről, a tanári munka alkotó jellegéről, az idegen nyelvek tanulásának szükségességéről stb. Az évfolyam különböző számaiban 12 cikk foglalkozik DIMITROV és az oktatásügy kapcsolatával.

Az oktatás elméletével és gyakorlatával foglalkozó cikkek pontosan tükrözik a bolgár oktatásügy mozgását, megoldandó feladatait. T. AVRAMOV közgazdász az új szakoktatási, átképzési és továbbképzési rendszer modelljét fejtegeti (11. sz.). Fontos oktatási probléma az alsó tagozaton folyó oktatás tartalmának hozzáidomítása a modern követelményekhez. Erről olvashatunk T. ANGELOV cikkében (8. sz.). A munkaoktatás jelenleg is az egyik központi problémája a bolgár pedagógiának. Hogyan alakítható ki az elemzési és sémaolvasási készség a gyakorlati foglalkozás óráin — erről ír N. BOZSKOV (10. sz.). A korszerű oktatás fogalmával ma már szorosan összekapcsolódik a kibernetika és az oktatási folyamat alapvető kérdéseinek a vizsgálata (H. VASZILEV, 1. sz.). Szükségessé vált a matematikai logika elemeinek a tanulmányozása a középiskolában — erről ír L. DERELIJEV az 5. számban. Egyre sürgetőbbé vált a postgraduális képzés tartalmáról és szervezeti formáiról fejt ki elképzeléseit a 2. számban. Az oktatási-nevelési tevékenység irányítása és programozása egyre inkább a bolgár kutatók figyelmének középpontjába került. JORDANOV és TOMOV külföldi — elsősorban szovjet — kutatási eredményekre támaszkodva igyekszik megvilágítani e probléma elvi összefüggéseit (2. szám). Bulgária számára is elsőrendű fontosságú a középszintű szakemberek kiképzésének problémája. MINCSEV és munkatársai cikkükben felvázolják a középszintű szakemberek kiképzési rendszerének fejlődését, kapcsolatot teremtenek a tudományos-technikai forradalom, a társadalmi munkamegosztás és az oktatási rendszer között; hangsúlyozzák az

egységes politechnikai középiskola jelentőségét az ifjúság szakmai felkészítése szempontjából, felvázolják a szakmai képzés oktatási tartalmának lényeges vonatkozásait az iskolareform tükrében, valamint a középszintű szakemberek új képzési rendszerére való átérés megvalósításának szakaszait (2. szám). Több cikk foglalkozik az oktatási folyamat kibernetikai modelljének tapasztalataival (7. szám), a visszacsatolás problémájával az oktatásban (8. szám), az oktatástechnikai eszközök kidolgozásának és rendszeresítésének elméleti alapjaival (10. szám), az igazgatók és igazgatóhelyettesek irányító-ellenőrző tevékenységének aktuális problémáival (8. sz.).

A 10. számban találhatjuk N. V. CSERPINSZKIJ cikkét arról, hogy mi a lényege az ún. iskolaismeretnek, amit a szerző a pedagógiai tudományok önálló területének tekint. Meghatározza ezen önálló kutatási terület tartalmát (elméleti alapelvek, az általánosan képző iskolák rendszere felépítésének szervezeti-pedagógiai problémái, az iskola irányítása, az iskolában dolgozók szakmai továbbképzése). Tisztázza az iskolaismeret néhány fogalmát (irányítás, ellenőrzés, szervezés stb.), és emléttést tesz ezen önálló diszciplína néhány aktuális problémájáról.

Több mint 20 cikk foglalkozik az óra struktúrájának és megszervezésének aktuális kérdéseivel. VELICSKOVA a problémafelvető oktatás és az óra struktúrája közötti összefüggést vizsgálja (3. szám). Részletesen kifejti az ilyen jellegű oktatás és tanítási óra felépítési alapelveit, a tanár és a tanulók közötti kapcsolat jellegzetességeit ezeken az órákon. Az oktatás technikai korszerűsítése egyáltalán nem csökkentette a pedagógus szerepét az oktatási-nevelési folyamatban, sőt, egyre átgondoltabb tevékenységbe serkenti és kötelezi őket. GANOVSZKI akadémikus cikkében részletesen kifejti, mennyire megnőtt a pedagógusok nevelési szerepe az órákon szocialista társadalmunkban. Társadalmunk egyre magasabb követelményeket támaszt a pedagógusok személyiségével szemben. Nagyon sok követelménynek kell megfelelnie annak, aki ma igazi pedagógus akar lenni — írja Ganovszki (12. szám). Nagy figyelmet szentel a folyóirat a különböző tantárgyak óráinak struktúráis kérdéseinek. Így GJENKOVA a kémia órák logikai struktúrájáról ír (8. szám), GEORGIEVA a matematika órák korszerűsítéséről a középiskolákban (10. szám), IVANOV a bolgár nyelvi órák struktúrájának modern koncepcióiról (6. szám), NIKOLOVA az énekórák struktúrájának átalakításáról (5. szám), SZAKAROVA pedig a történelem órák struktúrájának szilárd logikai alapjairól (5. szám). Több cikk foglalkozik az órák struktúrája és megszervezése közötti összefüggésekkel. KOLEN hangsúlyozza, hogy jelenleg a pedagógusok egyik alapvető

feladata az új órastruktúrák kialakítása (3. szám).

A bolgár iskolákban is központi helyet foglalnak el a *nevelés elméleti és gyakorlati kérdései*. Az 1972-es évfolyamban mintegy 30 olyan cikket találunk, amelyek ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak. BALCSEVA cikkében azt vizsgálja, hogyan tanulmányozható és mérhető a tanulók neveltségi szintje (11. sz.). A tanulók iskolai és szakmai orientálásának kérdése egyre többet foglalkoztatja a bolgár kutatókat is. BOGOSZLOVOVA cikkében arról ír, milyen formákban biztosíthatja az osztályfőnök a tanulók iskolai és szakmai orientálását (10. szám). VASZILJEV arról számol be, hogy milyen eredményeket hozott az a vizsgálat, mely a tanulók otthoni munkáját és tanulmányi megterhelését vizsgálta (2. szám). L. DIMITROV a személyiség nevelésének tényezőit vizsgálja és kimutatja azon faktorok minőségi összefüggéseit, amelyek leginkább biztosíthatják a tanulói személyiség kialakulását (11. szám). A Komszomol szervezeteknek nagy szerepe van a középiskolások jövővel kapcsolatos elképzeléseinek kialakulásában. Több szerző is foglalkozik ezzel a kérdéssel. Az iskola-reform megvalósításával kapcsolatban egyre inkább előtérbe kerültek az olyan nevelési kérdések, mint a családi életre való felkészítés, a tanulók morális tulajdonságainak kialakítása, az esztétikai nevelés kérdései, a nemi nevelés szükségessége, a fegyelemre való nevelés, a szocialista nevelés általános kérdései, a közvélemény sajátosságainak elemzése, ennek szerepe a tanulók nevelésében, a hazafias és internacionalista nevelés kérdései, a kollektíva és a személyiség közötti összefüggések kérdései — ezekkel a kérdésekkel is számos cikk foglalkozik. A nevelési kérdések kapcsán a folyóirat hasábjain szóhoz jutnak szovjet és keletnémet kutatók is.

Az oktatási problémák körében tág teret kapnak a szerzők cikkeiben a *pszichológiai problémák*. BATOJEVA a figyelem kérdését tanulmányozza cikkében az egészséges és neurótikus tanulók vonatkozásában (8. szám). DASZKALOV azt vizsgálja, milyen jellegzetességei vannak a tanulók asszociatív aktivitásának az információ elsajátításában (5. szám). PIRJOV professzor az ember és környezete kapcsolatát pszichológiai problémaként veszi szemügyre és kifejti, hogy milyen kölcsönkapcsolat van a pszichológia és más tudományok között az ember és környezete problémájának komplex kidolgozásában (8. szám). V. COLOV az emlékezet és az ismeretek elsajátításának problémáját vizsgálja cikkében (10. szám).

A folyóiratban több cikket találunk az idegen nyelvek tanításának elvi kérdéseivel kapcsolatban. VASZEVA azokat a nyelvi konstrukciókat vizsgálja meg cikkében, amelyek az orosz és bolgár nyelvben hasonlóak. Azért

van ennek jelentősége, mert a hasonló, ám jelentéstartalmuk szempontjából különböző szerkezetek bizonyos szempontból megnehezítik az orosz nyelv tanulását az iskolákban (5. szám). ZDRAVEVA a szituativitással és a szituatív gyakorlatok szerepével foglalkozik cikkében (11. szám). Fontos problémát vet fel cikkében K. KARADZSOV — az idegen nyelvek oktatásának logikáját és metodológiáját. Kifejti, hogy minden oktatási folyamat alfája és omegája a logika. Az idegen nyelvek tanulása minden nemzedék számára életszükséglet. Feltétlenül szükség van az idegen nyelvek modern szinten történő oktatására. Cikke második részében az idegen nyelvek oktatásához szükséges egységes és következetes metodológiával foglalkozik. Hangsúlyozza, hogy ez a metodológia az eljárások egységét és változatosságát jelenti. Felsorolja az idegen nyelvek oktatásához szükséges specifikus metodológia objektív és tudományos-elméleti előfeltételeit, és hangsúlyozza, hogy sem az audiovizuális, sem a klasszikus rendszer önmagában nem biztosíthatja az optimális eredményeket, hanem e két rendszer szintézisére van szükség (11. szám).

Az 1973-as évfolyam éves tematikája is világosan tükrözi a központi fontosságú témákat: a burzsoá pedagógiai gondolat elleni harcot, a középszintű szakemberek kiképzésének kérdését, a BKP decemberi plénumának jelentőségét az oktatásügy szempontjából, az oktatási reform problematikáját és a politéchnikai oktatás kérdéseit.

1973-ban került sor Várnában a *XV. filozófiai világkongresszusra* a folyóirat 11. száma több cikkben is foglalkozik a kongresszus fő témaköreivel. T. PAVLOV akadémikus egy fő kérdést vesz szemügyre cikkében: milyen viszony van a kapitalizmus, illetve a kommunizmus és a technikai haladás között. P. FEPOSZJEV akadémikus az erkölcs és kultúra összefüggésének kérdéseivel foglalkozó cikkében ilyen problémákat vet fel: az ember és a társadalom kapcsolata; az ember a nemzetközi kapcsolatok rendszerében; a békés együttélés erkölcsi aspektusa; az ember viszonya a természethez és az általános emberi erkölcsi tapasztalatok fejlődése. KEDROV akadémikus az ember — tudomány — technika kapcsolatrendszer kérdéseiről ír a folyóiratnak küldött cikkében. MÍTIN akadémikus pedig a technika humanizálásának és a társadalmi haladásnak a kérdését veti fel.

Változatlan fontossága van a *középszintű szakemberek kiképzésének* a hatodik ötéves tervben. Zs. ZSIVKOV, a BKP Központi Bizottsága Politikai Irodájának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese erről írt cikket a 9. számban. Cikkében részletesen megvizsgálja azokat a feladatokat, amelyek megoldásra vár-

nak a hatodik ötéves tervben a szakemberképzés vonatkozásában. Az oktatási reform megvalósításában új szakaszt jelentett a BKP Központi Bizottságának decemberi plénuma (1972). M. MITROPOLITSZKI cikkében ismerteti a plénum állásfoglalásait az oktatási reformmal kapcsolatban (9. szám). A plénum meghatározta az oktatási rendszer fő feladatait: új típusú magasan képzett szakemberek ki-nevelése; alkotó személyiségek kialakítása; az ifjúság kommunista szellemben történő nevelése. Állást foglalt továbbá az ESZPU megvalósítása mellett és megállapította azokat az előfeltételeket, amelyek nélkül nem valósítható meg az oktatási reform Bulgáriában. Ugyanezzel a kérdéssel foglalkozik I. TACSEV is a folyóirat 3. számában. M. HARTARSZKI nevelési szempontból elemzi a decemberi plénum anyagát és meghatározza azokat a feladatokat, amelyeket az iskolában folyó nevelésnek kell megoldania a decemberi plénum határozatai alapján (5. szám).

Gazdag anyag foglalkozik az oktatás elméleti és gyakorlati kérdéseivel. 56 cikkben olvashatunk ilyen jellegű kérdésekről. Technizálódott korunk egyre sürgetőbben veti fel az iskolai testnevelés problémáinak a megoldását. V. ALIPIJEVA a testnevelési osztályzatokról és a tanulók fizikai képességeiről ír cikkében (7. szám). Jelentős problémával foglalkozik T. ANGELOV cikkében: az ESZPU tantervének és oktatási tartalmának alapelveivel. Hangsúlyozza az ESZPU döntő jelentőségét az oktatási reformban. Az új típusú iskolában megtörtént az általános és szakmai jellegű oktatás összeolvasztása; a felnövekvő nemzedék sokoldalú és harmonikus fejlesztése lesz az ESZPU egyik központi feladata. A továbbiakban részletesen taglalja az oktatási tartalom jellegzetességeit, az elsajátítandó ismereteket, készségeket és jártasságokat, az új tanterv különböző sajátosságait. Az új tantervben elsőrendű fontosságra tesz szert az orosz nyelv tanulmányozása. Kifejti, hogy az új iskola alapvető problémája az ismeretek struktúrája és tartalma (12. szám).

A. BORISZ cikkében (10. szám) hasonlóan fontos problémát vet fel, ami bizonyos értelemben az oktatási reformot is szükségessé tette: az oktatás és a gazdasági élet integrálását. Az új iskolában fokozott jelentőségre tesz szert a tanulók tudomány-technikai öntevékenysége, aminek kérdéseiről BOZSKOV ír cikkében (3. szám). Az új iskolában újszerű módon fogják megközelíteni az elemi szinten történő képzés problémáit, hatékonyságának biztosítását (VASZILEV, 7. szám). VÖLCSANOV az oktatási reformmal kapcsolatban az iskola megszervezéséről, igazgatásáról és irányításáról ír. Hangsúlyozza, hogy tökéletesebben meg kell szervezni az iskolában folyó munkát. Fontosnak tartja a költségvetés megfelelő felhasználását, a tervezés megjavítását, az

információ minőségének, rendszerének és feldolgozásának megjavítását, a vezetési stílus és módszerek javítását, a munkafeltételek optimálisabbá tételét stb. Cikke végén szót ejt arról is, hogy az iskolában alkotó jellegű mikroklímát kell létrehozni (8. szám). GEORGIEV avval foglalkozik cikkében, hogy milyen követelményeknek kell eleget tennie az ESZPU modelljének a tanulók fejlesztésével kapcsolatban. Kifejti, hogy az új iskolában az oktató-nevelő tevékenységet a következők kell, hogy jellemezzék: céltudatosság, intenzívitás, szenzitivitás, sokoldalúság és effektivitás (2. szám).

Fontos tényező a pszichológia bekapcsolása az oktatási-nevelési tevékenység megszervezésébe. GEORGIEV azon pszichológiai alapelveket ismerteti, amelyre az új elemi oktatás fog épülni (9. szám). Ugyancsak az elemi iskolában folyó oktatás pszichológiai problémáiról ír JORDANOV is (8. szám). Egy érdekes kérdőíves vizsgálat kapcsán KOLEV avval foglalkozik cikkében, hogy milyen motívumai vannak a pedagóguspálya kiválasztásának (11. szám). Az iskolai oktató-nevelő munka megtervezése még mindig nem kimerített téma. MARKOV elméleti cikkében a tervezés tudományos alapjairól és alapelveiről ír. Hangsúlyozza a nevelő munka komplex megtervezésének jelentőségét, a grafikus tervezés lényegét, formáit és helyét és leírja a tervek különböző fajtáit (3. szám). M. MRÖVKOV. A tanulmányi programok elméletének kérdéseivel foglalkozik Megfogalmazza a tanulmányi program fogalmának lényegét, feladatait és funkcióit, felsorolja azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a programokat. Szemügyre veszi azokat az alapelveket, amelyeknek tükröződnie kell a programokban, s végül vizsgálja, milyen követelményeket kell kielégíteniük a tanulmányi programoknak (5. szám).

A 2. számban a tanítási óra logikai struktúrájával foglalkozik NASZKINOV. Világszerte foglalkoztatja a pedagógia művelőit az oktatás individualizálása. PIRJOV professzor is e kérdéssel kapcsolatos különböző problémákat érint cikkében (2. szám). *Prognosztizálás, programozás és tervezés az oktatási rendszerben* — sokat vitatott és körülírt problémák a modern pedagógiában. SZABRILEVA e kérdéssel kapcsolatban fejti ki álláspontját. Igyekszik tisztázni a prognózis szerepét és helyét a tervezésben, a prognóziskészítés szakaszait, a prognosztizálás és a tervezés összefüggéseit, a prognosztizálás és a programozás kapcsolatát, s végül leírja a prognosztizálás módszereit (5. szám).

Sok cikk foglalkozik a legkisebkek oktatásával, az ezzel összefüggő kérdésekkel. SZTAMBOLIEV arról ír, milyen pszichológiai problémákat vet fel az oktatási tartalom strukturálása és a megismerési tevékenység az elemi iskolák tanulóinak vonatkozásában (5. szám). Egy

másik cikkében az új tanterv és oktatási programok pszichológiai alapjait igyekszik tisztázni az ESZPÜ IV—X. osztályaiban (12. szám). Hogyan oldhatók meg a modern módon megszervezett órán a szakmai orientálás feladatai — erről írnak CINGILEV és munkatársai cikkükben (11. szám).

Az évfolyam szinte mindegyik számában találunk cikkeket arról a témáról, amely annyira foglalkoztatja a bolgár oktatási szakembereket is — a *politechnikai oktatásról*. Mintegy 20 cikkben fejtik ki a gyakorlati és elméleti szakemberek a politechnikai oktatással kapcsolatos elképzeléseiket, állásfoglalásaikat. A politechnikai oktatás egyik aspektusa az órán és az osztályon kívüli folyó technikai foglalkozások kérdése. I. BAKA e foglalkozások két fajtája közötti kapcsolattal foglalkozik cikkében (6. szám). Külön problémát jelent az oktatási-termelési folyamat irányítása a munkaoktatás keretében. Ennek módjaival és lehetőségeivel foglalkozik BOZSKOV (7. szám). V. DIMCSEVA a politechnikai oktatás jellegzetességeit és tartalmát taglalja. Válaszol arra a kérdésre, hogy milyen munkára kell felkészíteni a tanulókat, meghatározza a politechnikai oktatással kapcsolatos kritériumokat és egy konkrét órafelépítéssel bemutatja elképzeléseit (8. szám). Sz. JANEV cikkével indítja el a folyóirat szerkesztősége a politechnikai oktatás problémáival kapcsolatos vitát a folyóirat hasábjain. JANEV az egységes iskolában folyó politechnikai oktatás általános kérdéseit feszegeti cikkében. Történeti áttekintést ad arról, hogyan vallottak a marxizmus—leninizmus klasszikusai az ifjú generáció munkára történő felkészítéséről. Szót ejt a politechnikai alapelv alkalmazásáról és arról, hogyan biztosítható a politechnikai felkészítés az általános jellegű politechnikai tantárgyak segítségével. Cikke végén a gyakorlati foglalkozás és a nevelés közti kapcsolat jellegzetességeiről szól (3. szám). E kérdés kapcsán szovjet tudósok is kifejtik tapasztalataikat és elméleti elképzeléseiket a folyóirat hasábjain.

Az oktatási folyamat és az óra struktúrája és megszervezése — e téma megtárgyalására a szerkesztőség külön rovatot biztosított. JORDANOV a tevékenység pszichológiai struktúráját és az óra struktúráját vizsgálja, hogy megkeresse e két momentum közötti összefüggéseket (3. szám). Az óra struktúráját didaktikai szempontból közelíti meg cikkében SZAVOVA (3. szám). CSAKÖROV pedig az oktatás és az óra információs aspektusát emeli ki, amely ezek tudományos irányításának egyik előfeltételét jelenti (3. szám).

Többen foglalkoznak az *iskolai és szakmai orientálás* kérdéseivel. A 2. számban IVANOVA és KOSZEV a személyiség struktúráját vizsgálja, valamint a személyiség kialakításának tényezőit az iskolai és szakmai orientálás

szempontjából. SZTJAKOV az iskolai és szakmai orientálás problematikáját szociológiai szempontból teszi vizsgálat tárgyává, JANEV professzor pedig e tevékenység orvosi-biológiai alapjait vizsgálja fel cikkében. Külföldi szerzők tollából is olvashatunk cikkeket e témakörrel kapcsolatban.

Mintegy 20 cikket olvashatunk *nevelés-elméleti témákról*. Fontos probléma az iskolán kívüli nevelő munka pedagógiai irányítása. Erről olvashatunk ALEKSAZANDROV cikkében a félinternátusi iskolák vonatkozásában (6. szám). Milyen sajátosságai vannak az önnevelésnek a felső tagozatosok körében — ezt fejtegeti BELOVA (3. szám). D. VASZILEV azt igyekszik kifejtetni írásában, hogy milyen mutatói és kritériumai vannak a tanulók erkölcsi nevelésének értékelésének (9. szám). GEORGIJEV és BIZSKOV érdekes cikkében a nevelési kísérlet metodikájáról olvashatunk. Meghatározzák a nevelési kísérlet sajátosságait, előkészítésének és lefolytatásának alapelveit, ismertetik a nevelési kísérlet formáit. Leírják a szükséges metodikai eljárásokat a kísérlet végrehajtásához, végül azt, hogyan értékelhetjük és interpretálhatjuk a kapott eredményeket (7. szám). DONEV a tanulói magatartás értékelésének új rendszerét ismerteti (7. szám).

Az 1974-es évfolyam elsősorban a bolgár szocialista oktatás eredményeivel foglalkozik a 30 éves évforduló kapcsán, és tovább folytatódik az új oktatási rendszerrel, az ESZPÜ-vel kapcsolatos vita. Több cikket találunk a folyóiratban arról, hogy milyen szerepe van a Komszomolnak az oktatási reform végrehajtásában (1. szám).

A 3. szám a *szocialista pedagógiai gondolat és gyakorlat elindulásának 30. évfordulója alkalmából* készült. Az egyes cikkek bemutatják, milyen fejlődésen ment keresztül a marxista—leninista pedagógia, milyen eredményeket ért el az oktatási rendszer, hogyan fejlődött a pedagógusképzés az 1944—1974 közötti időszakban, hogyan alakult ki a felsőoktatás 1944. szeptember 9. után, milyen eredményeket ért el az erkölcsi, esztétikai és testnevelés az elmúlt 30 év alatt. Szó esik arról is, hogy milyen fejlődésen ment át Bulgáriában a pedagógiai pszichológia. Külön cikk foglalkozik az iskolai úttörő- és Komszomol-tevékenység alakulásával.

Az oktatás elmélete és gyakorlata című rovatot szinte teljes egészében az iskolareformmal kapcsolatos cikkek töltik ki. Azon problémák jelennek itt meg, amelyek különös élességgel vetődtek fel az oktatási reform kapcsán. Így Zs. BEHAR az óra pszichológiai szempontból történő megszervezésével foglalkozik (1. szám). JORDANOV a programozott oktatásról cikkezik a 2. számban. Fokozot-

tan az érdeklődés középpontjába került a nemi felvilágosítás kérdése a középiskolában. Evvel foglalkozik TRENDARILOV (2. szám). Hogyan biztosítható az oktatási folyamat hatékonysága, és ez hogyan mérhető? — evvel foglalkoznak írásukban GEORGIEV és BIZSKOV (4. szám). Több írás foglalkozik avval a kérdéssel, hogyan aktivizálható a tanulók önálló tevékenysége — az ismeretek elsajátításában (4. szám). A visszacsatolásnak egy automatizált rendszerét mutatja be D. SZTOJCEV (4. szám). CSAKÖROV professzor az 5. számban a hatodik nemzetközi neveléstudományi kongresszus alapvető problémáit ismerteti.

Hogyan épül fel a pedagógiai tudományok rendszere, és milyen dialektikus kapcsolat van ezek között? — ez MADZSAROV cikkének témája (6. szám). A politechnikai oktatás keretében többen is foglalkoznak a tanulók technikai alkotótevékenységének kérdésével.

Így pl. MATJUSA a 6. számban. Hogy milyen magas követelményeket támaszt modern korunk a pedagógus egyéniségével, tudásával, felkészültségével szemben, ezt tükrözi JORDANOV cikke, amelyben a pedagógus szakmailag fontos tulajdonságairól ír. Az oktatási reform előtérbe helyezi a megalapozott pedagógiai kutatások kialakítását. Ennek kapcsán GEORGIEV és BIZSKOV a kutatások metodológiai problémáit érintik cikkükben (9. szám). Fontos problémát vet fel DENEV is cikkében — meg kell gyorsítani az áttérést az empirikus megismerésről a tudományos megismerésre (9. szám). Az iskolareform megvalósítása igényli a felügyeleti rendszer tökéletesítését is. A 10. számban két cikket is olvashatunk e kérdés kapcsán.

A problémafelvető oktatás, a problémafelvető feladatok megoldása továbbra is a bolgár pedagógusok érdeklődésének középpontjában áll. Erről olvashatunk GAJDAROV cikkében (10. szám). Milyen eredményeket értek el az új programokkal az első osztályokban; hogyan fejlődött az elsők megismerési képessége — erről számol be SZTAMBOLIEV (11. szám). Tovább kell tökéletesíteni a szakmai didaktikákat tárgyuk és feladatuk pontosabb meghatározásával — ez PENEV cikkének témája (11. szám). BOZSKOV a technikai modellálás és konstruálás fontosságát

hangsúlyozza a munkaoktatás keretében (11. szám). A középiskolában egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a szemináriumi foglalkozás — erről olvashatunk BRATOEV írásában (11. szám). DIMITROVA a tanári önképzéshez kíván segítséget adni az önképzés tartalmának meghatározásával és megtervezésével (11. szám). Milyen szerepe és jelentősége van a statisztikai — analízisnek — az oktatás területén? — erre válaszol cikkében SZABRIEVA (11. szám). Modern korunk jelenségei tovább növelték a pedagógus szerepét az emberi személyiség formálásában — állapítja meg SZTOLETOV akadémikus cikkében (12. szám).

Gazdag cikkanyag foglalkozik a nevelés elméletének és gyakorlatának kérdéseivel. Érezhetően ezeket a cikkeket is az iskola-reform sürgető megoldása sugallta. Első helyen kell itt megemlítenünk a tanulók kommunista világnézetének formálásával kapcsolatos írásokat, pl. MONOSZVAN professzor cikkét a 2. számban. Hogyan alakítható a tanulók megismerési aktivitása az iskolán kívüli munka keretében — erről ír JOGOLEVIC (3. szám). Fontos kérdést érint VICSEV (3. szám) — milyen jellegzetességei vannak a tanulók értékorientációjának, és ez milyen kapcsolatban van a személyiség erkölcsi nevelésével. A tanulói technikai alkotótevékenység országos rendszerének kialakítását egyre inkább előtérbe helyezi az étellel összekapcsolt iskola koncepciója — erről olvashatunk ATANASZOC cikkében (7. szám). Ugyanílyen visszatérő téma, hogyan irányítható a tanulók önálló tevékenysége a felkészülés során (IVANOV, 7. szám). M. BUROVA hangsúlyozza, hogy az iskola egyre fontosabb tényező lesz a fiatalok magatartásbeli deviációjának elhárításában (12. szám).

Ebben az évfolyamban 18 cikket olvashatunk pedagógiai — pszichológiai kérdésekről ilyen témakörökben: a szellemi tevékenység pszichológiai törvényszerűségei, a pszichodiagnosztika alapvető problémái, intellektuális képességek, a szakmai orientálás pszichológiai kérdései, a szellemi képességek fejlesztése, az oktatás pszichohigiéniai aspektusai, a szakmai érdeklődés dinamikája stb.

DANI TVADAR